

Ei, d'e nu mi-a si tare bine,
Oi mai zâni pă la t'ine
Și m-oi sfătui cu t'ine
C-așă nu m-a grăi nime.

*Arhiva CJCPCT MM, nr.
dosar M/04/2012*

Colecția DUMITRU ȘOVAGO

Nunta în Rus (Fisculaș)

Colecția PODUȚ MARIA MIRELA

Strigături

138.

Frunză verd'e d'e nuie,
Mărită-să mama mé
Și să-nsoară tata mneu,
M-o făcut și-amu să ieu.

*De la Irina Pop, Cetățele, 67
ani, 2012*

139.

Astă fată joacă bin'e
Mă învață și pe mine.
Ea mă-nvață a juca,
Io o-nvâț a săruta.

*De la Irina Pop, Cetățele, 67
ani, 2012*

Totul începea mai ales din horă. La horă se cuplau băieții cu fetele. În joc, fecioru o lua pe fată o dată la joc, o simțea că o ținea de mijloc și fata îi puneă mâinile pe umeri. Fata, la joc, avea așa-zisul jolj pe care îl ținea în mână și în jolj era on fir de rozmalin sau de busuioc sau de-o floare, dar mai ales de busuioc, care produce un miros plăcut, stând cu mâna pă umăr. Orice fată când s-o dus la joc o avut o batistă, noi zicem jolj, împăturată frumos și o floare în el. Aia o ținea pă mână tăă duminica cât era în timpul jocului. De-acolo o început a se privi. Să prindea dragostile. Sigur că o parte din nunți o generau părinții. Nu de capu lor neapărat toți să luau. Părinți să înțelejeu. Aveu pământ unu pă lângă celălalt. Lucrând acolo se vedeau la lucru. Vid'ê cum greablă fata, o vid'ê mă-sa:" Mă, da bine greablă fata ceie! Ce bine mi-ar plăce de noră! Și-om aduna și pământurile." Dar poate se și plăceau în același timp. Foarte rar se întâmpla să fie căsătorii seci, să n-aibă absolut nimic fata cu băiatul. S-a întâmplat, da rar. Și ăia n-au reușit. O fost foarte multe căsătorii pure din dragoste, unde părinții nu erau de-acord și ei tăt să căsătoreau.

Tot timpul erau așa-zisele cupluri celebre de îndrăgostiți ai satului. Era on fecior și-o fată care gând'e că i-o făcut părinți unu pentru celălalt. Așă să potriveu la dans și la tăt'e cele. Și dacă să întâmpla ca părinții să fie de acord și să aibă pământ pângă-olaltă, se căsătoreau. Era foarte frumos.

Da să întâmpla ca băiatu sau fata să nu fie de același nivel de avere. Deși nu era mare diferență că cei mai săraci aveu un hectar d'e pământ, cei mai bogaț ave și 10 hectare. Și era și hărnicia lor, unii aveu boi, aveu stare mai bună și atunci căutau să-și aleagă fetele cam așa. Dar se întâmpla că erau diferiți ca stare materială și se iubeau la nebunie. Erau vestiți în sat și știau toți despre ei. Foarte multe cântece sunt bazate pe dragostea asta. O fo și care o fujât. Își culejău hainele și să ascund'eu în cânepă. La fiecare casă era pă vremuri cânepă după casă. Era un loc la care îi zice chișt'iță, unde să sămâna cânepă. Tăt'e hainele erau făcute de femei. Fata și-o ascuns hainele în cânepă, le-o împachetat și le-o dus pă undeva. Și într-o zi când o mărș la vale

cu mă-sa lând cămeși, fecioru o mers pă dincolo de râu și numa i-o făcut un semn dintre arini. Fata o lăsat maiu, pe mama ei, și o trecut valea la el și s-o dus taman în Cărpiniș, la frații lui. S-o dus și-o stat acolo vreo săptămână. Tot satu o știut. Când o furat-o pă fată și o dus-o așa, neapărat să căsătoreau pentru că nu mai avea nicio șansă, n-o mai lua nime niciodată. Deși poate nu să întâmpla nimic între ei, era clar, aia-i a lui.

Fet'ile îi jucau pă feciori pă dejit'e că poat'e să-ți facă curte fecioru, da să nu te ceară d'e nevastă. Fata s-ar mărita. Și atunci să ducea cu altu să vadă ce-a face fecioru, sări-ua, n-a sări. Câteodată nu sare și vrând-nevrând se mărita cu altcineva. Deși feciorului îi părea rău, nu avea curajul de a-și manifesta dragostea, de a i-o spune și mai ales de a o cere de nevastă.

Când băiatu și fata erau hotărâți să se căsătorească, se mergea în peșit. De regulă mergea fecioru cu părinții, dar mai ales mére cu un om, nu neapărat cu părinții.

În fiecare familie era pă vremea aceea 4-5-8-10 copii și atunci omu când avea o fată d'e 14-15 ani abia aștepta să o mărite că erau casele cu două camere. Und'e erau copt'ii mulți, abd'e put'eu părinți să-și deie pruncii. Da și und'e mére era problemă că și acolo erau mulți. Era atât de greu să realizezi căsătoria că, de merei la joc și-ți plăcea fata cum t'e țâne, intervenea starea materială. Dacă fata era singură la părinț, atunci săreu tăți feciorii pă ié că erau feciori care erau mulți în casă și trebuie să margă d'e jineri. Să băt'eu d'e la ié. Dacă erau îndrăgostiți doi tineri și aveu amândoi frați mulți, nu put'é nici s-o ieie. Unde s-o ducă? Să întâmpla și așa. Era foarte grea viața. N-aveu unde să dormă. Dormeau în aceeași cameră tineri căsătoriți, părinți și cu un copil, doi, pă lângă ei. Viața era foarte grea dar pofta de viață era mare.

Mergeau la peșit cu unu pă care-l lua de nănaș, de regulă un unchi, un văr primar căsătorit, mai în vârstă decât el. Era când nu mére nici cu nănași, vorbe ii doi, hotărâu. Să întâlneau părinții între timp. Dar fata la băiat acasă nu mére până-n săptămâna nunții. Nici zua nu mére fecioru la fată, numa sara.

Mére la peșit cu o sticlă d'e horincă, o pune pă masă. Părinții fetei scot'eu mâncare, îi serveu cu ceva. Dacă-i primeau, că se întâmpla să nu-i primească. Nu însemna că dacă ai mers la peșit, nunta se realizează. Să mai anunțau dinainte și era și așa când mereu la peșit fără să fii discutat cu fecioru, numa să înțelejeu ei că i-ar plăcea fata ceie și-i mâna pă părinț. Și câteodată să făcă căsătoria, câteodată nu să făcă.

Nunțile, de regulă, se făceau toamna. Primăvara mai rar, vara era cald, toamna după ce ieșea varza ca să poată face sarmale, să facă horincă din poame. După ce cădeau de acord să se căsătorească, lua băiatul fata d'e mână și să ducă cu ea în

140.

Joacă bin'e fata măi
Să nu zică mai apoi
C-o jucat c-on măturoi.

De la Pop Irina, Cetățele, 67 ani, 2012

141.

Haid'e mândră și-mi dă
gură
Că la noapt'e dorm în șură.

De la Irina Pop, Cetățele, 67 ani, 2012

142.

Tropo, tropo pă pod'ele
Că cizmile nu-s a mele,
C-aieste le-am căpătat
D'i la cineva d'in sat.

De la Irina Pop, Cetățele, 67 ani, 2012

143.

Bat'e-mă mândră pă tașcă
C-amu viu d'e la plevașcă.

De la Irina Pop, Cetățele, 67 ani, 2012

144.

Și-a-mele cizme să ud
Batăr nu-s unse cu unt
Numa c-on pt'icuț d'e lut.

*De la Irina Pop, Cetățele, 67
ani, 2012*

Dumbrăvița la primărie să-și anunțe căsătoria. De regulă, nu mereu băieții cu fetele de mână numai atunci. Când să ține un băiat cu o fată d'e mână aia era nuntă. Era chiar foarte plăcut pentru noi copt'iii că eram cu vacile pă câmp și lumea mére la otavă, la coasă, la lucruri d'e câmp și vid'ei doi pă drumu țării mǎrgând cătă Dumbrăvița ținându-se d'e mână. Nu știem cine-s și-apoi tătă lumea străga: Noroc s-aveți!

Tinerii să sărutau pă obraz. Și când mére sara la fată, stăteau, voroveau, ieșă afară băieții pă rând cât'e unu și fata-i conducea pă tăt pă prispă sau în frigurie. Acolo povesteau și acolo era locu unde să dăd'e guruță. Fet'ile să măritau foart'e tinere, de cele mai multe ori erau caste. Asta era și pentru că nu mergeau departe de casă, d'e părinț. Mereu băieții la fete acasă sara în grup. Fata ieșea cu fiecare și-și căuta băiatul, cum se potrivesc, cum o strângea în brață. Da poat'e nici n-o țuca, poat'e numa mére cu ceialalți. Când se apropia d'e nuntă, începea să margă mai singur. Când mére singur băiatu la fată, însemna că are intenții serioase ca s-o ia de nevastă.

145.

Pă pod'ele la Borcut
Tri păret'i d'e cizme-am
rupt
Ș-oi mai rumpe încă tri
Până ce-oi îmbătrâni.

*De la Irina Pop, Cetățele, 67
ani, 2012*

Mére în pețit, mére la primărie d'e băga cărțale de-i vid'em noi tăt. Foarte rar, care erau mai înstăriț mére la primărie cu caru cu caii. Da foart'e puțini că și dacă avé cai, nu mereu.

Era o singură pereche de nași. Era acela cu care-o mǎrs la pețit sau văr, unchi de-a unuia dintre mniri. Era o rudenie, dar putea și să nu fie neam cu ei dar neapărat să fie un om înstărit. Nu put'e să fie naș un om sărac, năcǎjât, că dacă avéu probleme hin'ii, n-aveu bani sau ceva, mereu la nănaș. Era și părinți sufletești iar legătura dintre ei era foarte serioasă. Nu se tutuiau nașii cu finii, vorbeau cu dumneata chiar dacă era de vârste apropiate. La bătrâni din sat li se zicea bad'e și mneta, mai rar dumneata.

146.

Tu mnireasă, tu, tu, tu
Mândru ț-o cântat cucu,
T'e-o luat cine-ai vrut tu.
Să-mi cânte și mnie așé
Să mă ieie cine-oi vré.

*De la Irina Pop, Cetățele, 67
ani, 2012*

Joia începea nunta propriu-zisă. Începeau să facă colacii. Vin'eu socăcițele și făceau resteuță și colaci. Socăcițele erau femei d'in sat, în special rudenii. Și nu erau plătite. Nici starostele nu era plătit ca acuma, numai ceterașii. Din 100 de femei din sat erau 30 care se pricepeu a fi socăcițe. Acele erau d'in tăt'e neamurile, în tăt'e neamurile era câte 1-2 socăcițe. Mai chema și mai tinere care n-o fo încă, că să învăța din mers. Vinéu 3 socăcițe mai în vârstă care știéu face și vinéu 3 mai tinere care învățau și după o vreme știéu și ele.

147.

Morărița-i cu cercei,
Moraru-i cu cioareci răi;
Morărița-i cu papuci,
Moraru-i cu cioareci ruți.

*De la Irina Pop, Cetățele, 67
ani, 2012*

Era foarte mare respect d'e vârstă în sat pe vremuri. Cel mai bătrân întotdeauna era respectat d'e la stat pe scaun, la intrat pe ușă și în biserică mai ales, neapărat se stătea pe vârste, nu se stătea pe familii. Cei bătrâni stăteau în față, cei tineri, în pod, în scoruș, iar după ce se căsătoreau vineu în biserică și stăteau în ultimul rând. Când ajunjeu de 80 de ani, erau în față. Tot avansau până dispăreau d'e tăt și le luau alții locu.

Făcēju joia colacii. Făcēju cam câți t'emători avéu. Mnireasa avé câte 2 temători, mnirele avé 8-10 t'emători. Pentru nănași se făcea colac, pentru staroste care să răspunde în timpu nunții, la sfârșitul nunții. Cu primii colaci, sâmbăta, umbla t'emătorii cu t'emătoarele să t'eme oamin'ii la nuntă. Ei se adunau sâmbăta la mnireasă acasă și era iară o prindere de nuntă. Să înțelejă o fată și c-on băiat. Pă t'emători îi t'ema cam cu o săptămână înainte. Apoi băieții se gând'eu care t'emătoare a hi aceie care să-l gat'e, să-l înstruțeze. Alejă t'emătoarea care-i era mai dragă. În general așa făcé. T'emătoarele pentru a găta on t'emători trebuiau să aibă zadie și struț pe care-l cumpăra din Baia Mare. Erau niște struțuri speciale făcute cu niște sârmulițe așa subțiri cu o pană așa sus și cu o oglinjoară în mijloc. Zadia era un fel de batic, da nu un batic normal, on batic mai mare. Erau aduse de peste Tisa, din Cehoslovacia. Erau țesături foarte frumoase, le zăcem d'e păr. Erau dintr-o lână foarte fină și foarte bine prelucrate. Zad'ia d'e t'emători era mai mare și era cu franjuri. Zadiile astea erau de regulă numai pentru t'emtat, le purtau pă umeri câteodată fét'ile. Aceste zadii să puneau la botă. Bota era un fel d'e baltag, on toporaș d'e aramă sau d'e crom, dar de regulă de aramă. Noi nu-i zicem baltag, îi zicem botă.

Sâmbăta mergeu tăt'e t'emătoarele la mnireasă, t'emătorii mereu la mnire acasă. Mnirele și t'emătorii să deplasau la mnireasă acasă. Acolo era întâlnirea dintre t'emători și t'emătoare. Când te-o gătat o fată, era un bonus pentru băiatul cela pe care l-o-nstruțat. Îi lega bota frumos cu busuioc. T'emătoarele avéu un port special, mai ales portul capilar. Erau câteva femei în sat care știeu să facă păru t'emătoarelor. Să duceu la ele d'e vineri sara sau sâmbăta d'imineța mai mult, și-i făcé o împletitură specială. Așa să făcēju sâmbăta când umblau pân sat, așa era și la nuntă duminica.

Să luau cât'e doi t'emători și cât'e două t'emătoare, să grupau în patru, luau colacii, pun'e o zadie păstă colac și o țin'é pă piept amândouă t'emătoarele iar feciorii erau în spatele lor cu bot'ele, cu zadiile pe care le aruncau peste umăr și așa mergeau. Mnirele cu mnireasa le spun'e unde să margă a t'ema. Îi repartiza pe uliți. Nu chemau tot satul la nuntă, numa la cei care erau trimiși mereu. Bota o lega cu cipcă tricoloră și puneau busuioc pe ea. Când intrau în casă, umpleu casa d'e miros d'e busuioc. Îi t'ema pă ăia care erau mai apropiați, că erau pă grad'e de rudenie, la ăia și grăiau. La care nu era așa apropiaț, nu grăieu, numa ziceu: O poruncit mnirele și mnireasa, socrii cei mari să viniț la nuntă! O parte din aceste graiuri erau stasuri și o parte erau adăugate de ei:

148.

Plutonier maior mă fac
Numa să mă tund pă cap.

De la Irina Pop, Cetățele, 67 ani, 2012

149.

Bine-i fată
Până-i la mamă și tată,
La fecior până-i fecior
În casa părinților.

De la Silviu Demian, 61 ani, Negreia, 2012

150.

Da-u-aș bani și-aș cheltui
Copil tânăr de-aș mai hi;
Da-u-aș bani și lumea
toată
Să mai hiu tânăr o dată.

De la Silviu Demian, 61 ani, Negreia, 2012

**Colecția CORINA
ISABELLA CSISZÁR**

Înălțatu nostru împărat
D'imineață s-o sculat
În grăd'ină o alergat
De ce s-o rugat
Dumnezo i-o dat
Ceas de bucurie...

**Orații de nuntă din
Oncești**

Unii spuneu mai pă scurt, alții chiar nu știéu deloc. Da la anumite case, mai alese, îi trimit'é pă ăia care știéu, să nu să încurce. La bdirău, de exemplu, sau la popă nu put'é mére oricine. Așa pă înserat să strânjeu la nași.

Iertăciuni la mire

Căsătoria la primărie se făcea cam cu două săptămâni înainte de nuntă, nu în sâmbăta aceea.

151.

Hai, lume, dorule,
Măieran cu creanga jos,
Să trăiești mire frumos,
Tare mândru te-ai gătat,
La cununat de plecat.

Băgau vestirile la biserică. Se făceau trei vestiri. Mereu cam cu trei duminici înainte. Câteodată să făcē două, chiar una, depindea de post. Într-o sâmbătă sara cu trei săptămâni merē mnirele cu mnireasa la popă să anunțe vestirile. Popa făcea on fel de examen cu ei, îi verifica dacă știu rugăciunile: Crezul, Tatăl nostru, Îngerășul, Cele 10 porunci, Cele 5 porunci, Cele 7 taine, Psalmul 50 și Împărăteasa mea cea preabună. Aceste rugăciuni ne învățau părinții din copilărie. Mamele avéu grijă ca să știe copiii toate aceste rugăciuni.

*De la Anuța Drăguș, 64 ani,
Oncești, 2013*

Sâmbătă sara, după ce gătau de umblat pân sat, o ajuns tăți la nașii mirilor sau la singurul naș, dacă era numai unul, unde se dădea o masă. În această seară participau numai feciori, fete și nașii. Să făcē masă, se servea resteuță și sarmale, curet'i umplut. Carnea d'e găină să pun'é în resteuță, nu să făcē separat. Resteuțele fără carne erau ca nunta fără ceterași.

152.

Hai, lume, dorule,
De te duci la cununie,
Să-i spui la mă-ta să știe
Ș-apoi lume, dorule.

Era un salut special la nuntă: Aflăm pă Dumnezo cu dumneveste! d'e cum merē t'emătorii la mnire, cum umbla pân sat, d'e cum vin'é oamini la nuntă, pă vremea nunții. Nu să zice Bine v-am găsit!, Bine ați venit!, din astea. Și gazda spunea: Dumnezo v-duce într-o zî d'e dulce! Nu neapărat toți spuneau "întro zî d'e dulce", unii ziceau numa "Dumnezo v-duce!"

*De la Anuța Drăguș, 64 ani,
Oncești, 2013*

La foarte multe evenimente ale satului era salutul specific evenimentului. La înmormântare să saluta: Dumnezo să-l ierte!, când treceai pă lângă on om pă drum să saluta "Noroc bun!", când intrai într-o casă "Noroc bun!", când plecai să saluta "Sănătate bună!" Dacă lucrai și trecea un om pă lângă tine atunci salutul era "Dumnezo v-ajute!" și se răspundea "și dumnelorvoastre!" sau "și mnetali!" Și dacă on prunc te saluta cu "Dumnezo-ți ajute!" îi răspundeai respectuos "și mnetale!", nu zicei "și ție!". Dacă erai în câmp și mâncai sau sosă cineva la t'ine și mâncai, erai la masă, zăce "Dumnezo alduiască oamin'ii și mâncarea!", celălalt răspund'e: "Mulțămnim, mulțămnim, poftiț și

153.

Hai, lume, dorule,
Înainte de plecare
De la mă-ta ie-ți iertare
Ș-apoi lume, dorule.
Că ai fost fecior cuminte
Și-ai știut să îi dai cinste.

dumneavostel”, ”Numa cu sănătate că și noi amu ne-am sculat d’e la masă!”. Nu să zâce ”Poftă bună!”, nici ”Spor la lucru!”. Dacă meri în târg c-o vacă: ”Târg bun să deie Dumnezeu!”

La masa aceea de tineret, aperitivu era pancovele, mai ales ciurigăi, pă lângă pancove ciurigăii era ceva mai de sărbătoare. Pancovele simple era când meré la săcere. Āla era aperitivu, béu 3-4 pahare de horincă, urma resteuțale, să pun’e curet’iu. Asta era ultima petrecere a mnirelui și a mniresî cu fet’e și cu pret’ini, cu fătaț. Zice: ”S-o dat la horă!”, nu zice ”Cântă” sau ”S-o apucat d’e cântat!” Horem foart’e mult că nu erau ceterași. Da nu horei oricând, orice. Fiecare fază a nunții avea horile ei. Horile astea und’e erau t’emători și t’emătoare erau d’e dragoste, d’e legătură, d’e iubire. Erau hori specifice momentului. Petreceau până la 12 noapt’ea. Înainte de-a pune mâncarea, să zâce Tatăl nostru, da numa când să puneu resteuțale, când mânca supa. Că de fapt atunci era masa propriu-zisă. Se zicea ”Domne îndură-te spre noi” de 3 ori, apoi ”Doamne Isuse Cristose, binecuvîntează această nuntă precum ai binecuvântat nunta din Cana Galilei și-ai făcut din apă vin și voia la tăț deplin. Amin.” Făcē cruce, să așeza jos și mâncau. Lingurile erau d’e lemn. Socăcițele care erau mai vestite aveau câte-un set d’e linguri d’e lemn, 30 d’e linguri era într-un set pe care numa la nunți și la petreceri le foloseau. Aveau gaură și le legau cu ață și le agățau undeva într-un cui. Pă masă să pun’e doar o lingură de lemn, nu se puneu furculiță. În timpul nunții, sarmalele se mâncau și p-afară, d’in mână.

Să spărjă petrecerea, tăț să duceu care încotro. Mnirile conducē pă mnireasă până acasă și apoi meré acasă. S-a terminat prima din cele trei faze ale nunții: nunta între tineret, ultima petrecere a mnirelui și a mniresî cu pret’inii și pret’inele.

Duminica era nunta mixtă, când participa și tineret și căsătoriți. D’e d’imineată meru t’emătorii la mnire, 2-3 temători care făceau steagu. Steagu consta într-o botă. Steagu nost de-aici pe Fisculaș era până jos, era o botă cât o cujieică, ca un caier mare era. Dăd’e cu el d’e pământ, nu-l scutura așa din mână. Avea pe el verdeață care să pun’e roată și se lega cu o sfoară și apoi pă o sârmă să puneau clocot’ici și să punē on steag tricolor, dacă avem. Da de regulă se puneu o zadie că nu prea aveau steag tricolor. Stegaru era un flăcău care era așa între fecior și prunc, pruncotan, nici nu tare intrase în joc stegarul. Era cam d’e 14-15 ani. Īl alejă mnirile d’in niamurile lui. La jocu mniresî era important steagu când de fapt stegarul nici nu prea știe să-l bată, ĩl bâte on fecior.

La făcutul steagului mai ajuta un om care era mai îndemânos că ii nu știu să-l facă. Trebuia legat foarte bine. Dar nu era un ritual special d’e făcut, cum nu era nici un ritual d’e

Ș-apoi lume, dorule.

De la Anuța Drăguș, 64 ani, Oncești, 2013

154.

Hai, lume, dorule,
Măi, mire, pă drumu’ tău
Roagă-te la Dumnezeu,
Să sie bine, nu rău
Ș-apoi lume, dorule.

De la Anuța Drăguș, 64 ani, Oncești, 2013

155.

Ei, hai și iară hai,
Frunză verde, lemn de
tidru,
Să trăiești, măi, mire,
mândru,
Hai și iară hai.

De la Anuța Drăguș, 64 ani, Oncești, 2013

156.

Ei, hai și iară hai,
Să-ți sie dragă lumea
Ca și mie cetera
Ș-apoi lume, dorule.

De la Anuța Drăguș, 64 ani, Oncești, 2013

157.

Ei, hai și iară hai,
Măi, mire, tu, om frumos,
Nu știi în ce târg ai fost,
Unde-ai fost, unde-ai
umblat?
Ce mireasa-i cumpărat?
Văd că nu te-ai înșălat.
Hai și iară hai.

*De la Anuța Drăguș, 64 ani,
Oncești, 2013*

158.

Ei, hai și iară hai,
Ai văzut bune și rele
Și-ai ales ce-i bun din ele
Ai văzut bine și rău
Și-ai ales ce-o fost a tău
Hai, dorule și hai, hai.

*De la Anuța Drăguș, 64 ani,
Oncești, 2013*

159.

Ei, hai și iară hai,
Tăte mândru le-ai tomnit,
Numa' unu l-ai greșât,
Hai, iară, hai
Al tău tată n-o zinit.

*De la Anuța Drăguș, 64 ani,
Oncești, 2013*

160.

Ei, hai și iară hai,
La a ta căsătorie,

spartu steagului.

După ce se ieșea de la biserică, cam pe la ora unu să strânjeu la casa mnirelui t'emătorii la casa mniresî t'emătoarele. Mnirele avea așa-zisele fete de nună, care aveau rol numa în ziua nunții. Mereu cu un pup în mână, cu un fir de busuioc.

Erau două păret'i de ceterași. Instrumentele muzicale erau: ceteră, contră, gordonă.

Vin'eu și căsătoriții, câțiva mai apropiați ai mirelui, de-a mniresî la fiecare. Să pun' é o masă care consta într-un guiaș, horincă, pancove. Noi nu-i zicem guiaș, îi zicem picioici cu zamă pă carne de oaie.

După ce se găta masa, să lua așa-zisul "bulciug". Da prima dată să făce o dezlegare și la mnire și la mnireasă. Să lua o batistă, să lua cu o cipcă tricoloră și se lega niște busuioc și să puné pă mână la mnire. Venea pe rând fiecare la dezlegare și punea 1 leu. Luai jos cipca și o puneai pă mână și vinei tu și-l puneai pă astalaltă mână. Să înșirau toți acolo. După asta să lua bulciugu, unde starostele ținea o cuvântare despre plecarea băiatului și a fet'ii din casa lor definitiv, că pleacă la cununie. Atunci ieșeau de sub aripa părinților. Era un discurs mai jalnic și ceré iertare la părinți dacă s-a greșit vreodată. Unii spuneau în versuri, alții spuneau numa-n cuvântare.

Apoi mergeau la cununie. Mnirele pornea primul spre biserică. Se spunea un cântec special: "Noi merem la cununie Dumnezeu cu noi să fie!"

Astea erau versurile obligatorii, apoi improvizau și până la biserică le tot repetau. Între ele să zicea "Ei, hai dorule, hai/ Și la rele și la bune/ Și la câte sunt pe lume." La fecior când meré cu el era un cântec:

Nime-n lume nu se-nșală
Ca fecioru când să-nsoară,
Prind'e patru boi la car
Mere-n lume dup-amar;
Prind'e patru boi la rudă,
Mere-n lume după ciudă.

Mergând pă drum la cununie, la un moment dat să opreau și începeu un joc. Să adunau oamenii d'i pă tăt'e ulițale și se uitau. Alții intrau în joc.

Înainte de-a sosi la biserică, trimitea doi feciori la mnireasă. Mnireasa nu porné de-acasă deodată cu mnirile. Meréu doi feciori la mnireasă acasă și cereau mnireasa. În timpul ăsta, alaiul mnirelui juca în drum. Mnireasa trebuia cerută prin grai. Și mnirile plânje când porné de-acasă.

Meré t'emătorii, intrau în casă, să făcé liniște. La

mnireasă să face o hore foart'e tristă: "Busuioc în colțu mesî".
Atâta plânjéu mniresîle. Zâce:

Când eram la mama mé
Eram pui d'e turture,
Dragă cui mă vid'é.
Da d'e când îs la mama lui,
Nici îs pasăre, nici pui,
Nici îs dragă nimăruî,
Câteodată nici lui.

Mnireasa era fără vâl, numa cu coroana. O lua t'emătorii
cu zadiile pă mână amândoi și mnireasa între ei. Așa mereu la
cununie. La mnireasă să cânta pă drum:

Pă din sus d'e biserică
Mândră rouă să ridică,
Roua trebe scuturată
Și mnireasa cununată.
Adă, popă, cărticeaua
Și cunună frumușeaua.

Tu, mnireasă, după tine
N-am văzut plângând pă nime
Da după mnirile tău
Plânjă apa d'int-on tău,
Plânje apa d'int-o baltă
Șî inima d'int-o fată
C-o rămas nemăritată.

Și aicia se cânta: Hai, hai, dorule, hai/ La multe rele
mă dai.

Mnirile o aștepta pă mnireasă în odorul bisericii. Mnirile
vin'é dintr-o part'e și mnireasa din cealaltă parte. Când intră
mnireasa în odorul bisericii se opresc. Lângă mnireasă stă
starostele mniresî. Începe un fel de duel între cele două tabere,
face on pas mnireasa, face on pas mnirele.

Vălul mniresî e în coșarcă la nănașă. Popa cu crucea pune
vălul pă capul mniresî. Asta dacă mnireasa era castă. Între orele
3-4 după-masa era cununia.

După cununie, mnirii ies din biserică ținându-se de o
zadie. Mnirile cumpără o zadie înainte de nuntă, "zadia de
credință", cum ar fi inelul acuma. Câțiva oameni ai nunții au câte-
o litără d'e horincă și înt'ină la oameni, la tăț. Femeile mărg cu
coșercile și servesc oamenii cu pancove. Ceterășii cântă. E o

Cu uiaga să-ți înt'ie.
Al tău tată-i în mormânt,
Nu știe de jurământ.
Hai și iară, hai.

*De la Anuța Drăguș, 64 ani,
Oncești, 2013*

161.

Hai și iară, hai.
Al tău tată e sub glie,
Nu ști de-a ta cununie!
Dac-ar veni din mormânt,
Să vadă ce-ai târguit.
Hai și iară, hai.

*De la Anuța Drăguș, 64 ani,
Oncești, 2013*

162.

Hai și iară, hai.
Că mândru v-o sfătuit
Și bine-ați găzdăluit
Hai și iară, hai.

*De la Anuța Drăguș, 64 ani,
Oncești, 2013*

163.

Hai și iară, hai.
Poți și să sii cuminte
După tine s-aivă cinste.
Câte-n lume te-or mânca,
Pă mă-ta n-o supăra.
Hai și iară, hai.

*De la Anuța Drăguș, 64 ani,
Oncești, 2013*

164.

Hai și iară, hai.
N-o supăra niciodată
Ț-o fo și mamă și tată.
Să siți buni, să siți cumiņ,
Să siți cinste la păriņ,
Hai și iară, hai.

*De la Anuța Drăguș, 64 ani,
Oncești, 2013*

165.

Hai și iară, hai.
Voi dacă vi-ț înțălé,
Trai bun și bine-ți avé,
Nime-n lume nu v-a-ntré.
Din păriņ de oaminie
Și coptiii tre să sie.
Hai și iară, hai.

*De la Anuța Drăguș, 64 ani,
Oncești, 2013*

166.

Măi, mnire, în drumu' tău,
Roagă-te la Dumnezo,
Să-ți sie bine, nu rău.

*De la Anuța Drăguș, 64 ani,
Oncești, 2013*

atmosferă nemaipomenită.

Apoi mnirele meré la casa lui și mnireasa la a ei. Mnirele stăt' é la casa lui cu alaiu, beeu o țuică, schimbau niște vorbe și mereu după mnireasă.

Mai nou, s-o luat amândoi și o mărș la mnireasă acasă.

Așa o fo nunta d' e duminică. Îi aștepta niște femei cu o covată cu grâu. Patru sau șase t' emători apucau niște colaci și-i țineu așa în mână, unu de-o parte și unu de alta, făceau o poartă. Nașii și mnirele treceu de trei ori pă sub colac, femeile aruncau grâu și apă peste ei și horeu: "țapaț grâu, nu țapaț pleavă!". Starostele stătea înaintea lor și le zicea să ridice colacu cât mai sus și el sărea să-l rupă cu capul. T' emătorii să făceau d' e răs dacă nu reușeu să-l țină suficient de sus.

Intrau un pt' ic în casă mnirile cu mnireasa, să puneu la masă cu câțiva oameni. Casele erau mnici și nu încăpeau toți nuntașii. Masa era în formă de U, spre ușă. Afară rămâne lumea. Ceterașii mnirelui intrau în casă, a mniresi mereu în șură și începeu jocu.

Mnirii stau ce stau în casă și ies la jocu mniresi. O luau la joc. Începeu nănașii, nănașele, t' emătorii, ceilalți nuntași. Ultimul o juca mnirele. Starostele ținea taljeru și oamin' ii puneu bani. Starostele striga:

Cine-n lume s-ar afla
Să ne joace mnireasa?
Mnireasa-i a mnirelui,
Boii-s a nănașului,
Banii-s a mpăratului.

Meréu în casă. Să servé reteuță și curet' i. Socăcițele ieșău cu cât' e un lighenaș cu curet' i p-afară și la anumiți oameni, mai apropiați. Să mai înt' ina cu o oiagă cu horincă. Care intrau în casă erau aleși, erau n' iamuri. Să răspund' e și cu găina, jocu găinii. Mereu și t' emătorii și le ajutau la socăcițe.

Nunta ținea până pe la 11-12 la mnireasă acasă. Apoi plecau la mnire acasă.

Foart' e mult' e femei nu intrau în casă, da voiau să vadă și stăteau la fereșt' i și se uitau în casă. Mai ieșă câte-o soacră mare și le dădea curet' i și on pahar d' e horincă.

Mereu la mnire acasă tăt horind:

Ce mnireasă ducem noi,
Nu o dăm pă patru boi.
Boi de-aceia sunt bugăț,
Mnireasă ca asta nu vez.

Când meré mnirile la mnireasă, să zică:

Când om meré după ié,
Nici om mânca, nici om bé
Numa ne-om uita la ié
Cât a hi d'e frumușé.

Când sosău la casa mnirelui, pă la mnezu nopți, le ieșă
înaint'e soacra cea mare. Atunci să cânta:

Soacră mare ieși în prag
Să vedem cine ți-i drag.
D'e ți-i dragă mnireasa,
Hai și sărută-i gura.

Ieșă soacra ș-o țuca pă mnireasă. D'e regulă se duceau
fét'ile de nurori. Feciorii, în general, își făceau case. Nu pré
mereu d'e jineri. Nu pré erau fet'e singure și nu se lăsa la o casă
ultima o fată. Rămânea ultimii fecior în casă. Numa la familiile
cu o singură fată să meré d'e jinere.

Apoi intrau în casă. Lumea să împrășt'ie, nu tare mai
stăt'eu că a doua zî era d'e lucru.

Luni era a treia fază a nunții când participau numai
oameni căsătoriți. Fata nu mai era mnireasă, nici fecioru mnire,
erau Înălțata împărat'easă și Înălțatu împărat. În prima zi, erau
ridicați la rang de împărat și împărat'easă.

Tot ce ziceau mnirele și mnireasa în timpul nunții trebuia
să se împlinescă, nimeni nu avea voie să-i refuze. Starostele
zicea: "O poruncit mnirile și mnireasa!" sau "Poruncă de la
Înălțatu împărat și Înălțata împărat'easă să viniți că începe jocu
mniresi!". Și când trimitea un om din sat vorbă la cineva, să zicea:
o poruncit. Se mai folosea și la copii. Se zicea: "Nu le poat'e
poruncii tată-so și mă-sa!"

Luni, ceterașii nu mai vin, nici t'emătoarile, numa câțiva
t'emători. T'emătorii aveau rol printre altele și la servitul mesei.

Duminică nopt'ea, înainte de a se termina nunta, trebuia
să ieie balțu la mnireasă. Atunci să cânta "Busuioc în colțu mesii".
Trebuia neapărat un flăcău să ieie balțu.

Duminică, prima dată, ceterașii merg după nănași.
Nănașii vin cu alai. Mărg vo 4-6 t'emători cu ceterașu, fără
gordonă, mărg tăt horind după nănași. Îi duc coșarca la nănașă.
Acolo are pancove și două oieji cu horincă: una cu horincă tare
pentru bărbați și una îndulcită pentru femei. La mărșu după nănași
este un cântec special:

La cusutul steagului

167.

La cusutul steagului,
Joacă ruja macului.
Joacă ruja, să scutoară,
Hireș fecioraș să-nsoară.
Joacă ruja, să-nvârté,
Hireșă mireasă-și ié.

*De la Maria Rednic, 59 ani,
Oncești, 2003*

La cusutul cununii

168.

La cusutu' cununii
Joacă ruja violii.

*De la Maria Rednic, 59 ani,
Oncești, 2003*

169.

Dacă ruja să clăté,
Faină mireasă-și ié.
Aiesta nu-i târg de oi,
Să dai banii înapoi.
Ăsta-i târgu' târgului,
Pă viața omului.

*De la Maria Rednic, 59 ani,
Oncești, 2003*

Strigătură cu grâu

170.

Ei, hai și iară, hai,
Zii ceteraș de strâgat,
Că lumea s-o adunat
Ș-apoi lume, dorule.
Să vadă ce-om strâga
Mirii cum i-om lăuda.
Arunc grâu din busuioc,
Mirii să aivă năroc.
Eu arunc grăunță sfinte
Dumnezău vă dăie minte.
Nănașilor, să trăiți
Și pă miri să-i sfătuiți
Și-apoi lume dorule.

*De la Maria Rednic, 59 ani,
Oncești, 2003*

171.

Măi, mire, frumos și blând,
Nu sta cu capu-n pământ,
Ridică-l mai câtă soare,
Că mireasa-i ca o floare.

*De la Maria Rednic, 59 ani,
Oncești, 2003*

Înainte de a porni la cununie

172.

Frunză verde rujmălin,
Hai, măi, mire, să-ți întin,
Să-ț întin, să-ț povestesc,
Bine să te sfătuiesc.

Cine mere d'e nănaș
Trebe bani la ceterași,
Trebe bani și de mâncare
Și horincă cât d'e tare.

Luni mărg după socri tot așa cum merg după nănași. Zice că mărg "în socri". Oamini ieșau afară și ziceu: "Amu mărg în socri!" și ascultau cum horesc. Mereu cu coșerci. Când ajungeu, puneu coșercile în podu căsî și dăd'e masa d'e a doua zî: resteuță, tăt aceeași mâncare.

Răspunsu să făcē de două ori. Și duminică seara, înaint'e de-a mere cu mnireasa era on mic răspuns. Oamenii care nu erau t'emaț p-a doua zi sau nu puteau mere, făceau on mic răspuns acōle la mnireasă.

Răspunsu adevărat era a doua zi, pă la mniază noapt'e, după ce se găta masa, vin'e starostele și anunța răspunsul. Răspunsu consta într-un blid d'in cui și răspund'e. Să puneu bani puțini. Înainte de răspuns, horeu femeile și pușcau d'in jeit'e:

Să ai rot'ia până-n pod,
La mnireasă nu-i slobod;
Să ai rot'ie până-n grindă,
La mnireasă nu te-atinjă.

Unu, doi și tri și patru
Tătă nopt'ea crâșcă patu.
Las să crâște că nu-mi pasă
Că-s tânără și frumoasă.

Măi, bărbate, nu mă bate
Că și io-s ca celelalte,
Torc urzala, torc băt'eala
Și cu tine mă culc sara.

Jocul cu mâna pe sus însemna jocul la cea mai înaltă cotă. Nu oricine și oricând juca cu mâna pe sus. Socrii cei mari, nașii cei mari și mnirii jucau cu mâna pă sus. Altu, care era un simplu nuntaș, nu-și permitea. Nu-l oprea nime, dar nu îndrăznea.

Ceterașii începeau să cânte înainte de răspuns și trebuia să-i oprească nănașii cei mari. Nu să opreu până nu dădeau nănașii niște bani la staroste pe care-i băga în arcuș și apoi put'ē să înceapă răspunsul. Starostele spunea niște versuri și la răspuns.

Starostele conducea nunta. El știa exact mersu nunții. Mnirile și mnireasa nu făceau nimic, numa prin staroste. Prima dată răspundeu nănașii. Ei dădeu oarice bănuți. Apoi

Călăreți la nuntă; foto: Felician Săteanu

răspundeu ceialalți nuntași cu un blid d'e pancove și ceva bănuți.

După ce se găta răspunsu, coborău coșercile din pod și fiecare femeie scoté bunățăți. Da înaint'e de asta era jocu găinii. Găina să împărță la toți nuntașii. Pune înt-on blid și mânca 7 oameni din el, nu la fiecare în farfurie. După ce scot'eu coșercile, închinău cu horincă. Fiecare om avé câte-o jumătat'e d'e literă d'e horincă. Și înt'inau unu la altu, beeu unu d'e la altu, beeu cam jumătate horinca. Care erau mai zgârciți nu înt'inau mai deloc, duceau horinca acasă. Tătă horinca nu o beie nime pentru că atunci când să spărjă nunta, mergând d'e la nuntă spre casă să întâlne cu cineva pă uliță. Atunci scot'eu oiaga. Asta însemna participarea întregului sat. Apoi nănașu avé mai mult'e oieji d'e horincă și dăd'e pă tătă ulița și străgau pă cât'e unu afară ca să înt'ine, când mereu cătă casă. Așă să spărjă nunta.

La mnireasă de-amu i s-o cam dus. Vorba cântecului:

Când eram la mama mé
Eram rujă după masă,
Trandafir verde-n fereastră.
De când îs la mama lui,
Îs o rudă după ușă,
Trandafir verde-n cenușă.
Când eram la mama mea
Nu punem război,
Nu țăsăm pânză,

Tu-i mere la cununie,
C-o fată de omenie
C-are ț-o plăcut-o țâie.
Înainte de a pleca,
Cheam-o aici pă soru-ta
Și-nchină-i cu uiaga.

*De la Maria Rednic, 59 ani,
Oncești, 2003*

Mersul după nănaș

173.

S-o luat după zăcală,
Să ne zăcă până-n sară
După zamă cu rântaș,
Să mă duc după nănaș.

*De la Maria Rednic, 59 ani,
Oncești, 2003*

Strigătura cu grâu

174.

Da' bună sara mirilor
Și vouă nuntașilor.
Da' bine-ați făcut c-ați
intrat
Că de mult v-am așteptat.
Da' bine-ați făcut c-ați
zinit,
Că de mult v-am agodit.

*De la Maria Rednic, 59 ani,
Oncești, 2003*

Iertăciuni la mire

Mă puneam la zâd de frunză.
De când îs la mama lui,
Pun război și țas la pânză
Ș-o las dracului de frunză.

175.

Da' ceteraș din a nost sat,
Zî-mi un picuț d'e strâgat.
Că s-o adunat lumea
Să vadă cum oi strâga,
Pă mniri cum i-oi lăuda.
Da' ei nu trebe lăudaț
Că-s frumoși și îs bogaț
Da' miri ca și aieștia doi
De mult n-o mai fo' la voi.
Da' așteptăm de-o săptămână
O mireasă ca ș-o zână,
Da' și-un mire ca un crin,
Ca parfumul cel mai fin.
Da' măi mnire mândru
tomn'it,
Astă vară la cosât,
Mândră floare ți-ai găsat.
Da' ai rupt-o și-ai pus-o-n
clop,
Nu te-ai celuit deloc.
Da' și nănașii-s frumoșei,
S-aveți grijă de ei.
Da' de părinți să nu uitați,
Că ei mult v-o ajutat.
Da' să trăiți s-aveți năroc
Și la anu' un boboc.

Nora îi zicea la soacră, în general, mamă, da îi zice și soacră. Care erau orfane îi ziceu mamă și bărbați la fel. Amu zăc mămucă unii la soacre. La noi, la tată și la mamă le zăcem mămucă și tătucă, la bătrâni, bunici, le zăcem moșuc și moșucă, la ceia care erau în casă. Și la ceialalți le zăcem moșâca d'e d'epart'e și moșucu d'e d'epart'e sau moșucu d'in sus, moșucu d'in jos, dacă nu stăt'e nici cu unu. Mai zăcem tata bătrân, mama bună și tata bun. Bunică nu să zicé.

*De la Maria Rednic, 59 ani,
Oncești, 2003*